

TÜRÜK
Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
2016 Yıl:4, Sayı:8
Sayfa:180-181

ISSN: 2147-8872

ADINI HAK EDEN BİR ÇALIŞMA: DİVAN EDEBİYATINA YENİDEN BAKIŞ ÜZERİNE

Pınar Çelik Önal*

Haziran ayında Yapı Kredi Yayınları tarafından ilk baskısı yapılan *Divan Edebiyatına Yeniden Bakış* kitabı, birikimli ve deneyimli akademisyen Doç. Dr. Nuran Tezcan'ın uzun yıllardır sürdürdüğü bilimsel çalışmalarının seçkisinden oluşuyor.

Tezcan, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, 16. yüzyıl Osmanlı şairi Lâmiî Çelebi'nin *Gûy u Çevgân* mesnevisi üzerine yaptığı yüksek lisans tezi ile klasik Türk edebiyatı alanındaki çalışmalarına başladı. Ardından Almanya'nın Bamberg şehrindeki Otto-Freidrich Üniversitesi'nde Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'si üzerine doktora tezini yazdı. Bu çalışmalar Tezcan'ın akademik çalışma alanları üzerinde de belirleyici oldu. Türkiye'de 2003-2016 yılları arasında İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde klasik Türk edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora düzeyinde dersler verdi. Bu dersler, Tezcan'ın birikimlerini aktarmasına ve öğrencilerine yeni kapılar aralamasına imkân sundu. Tezcan'ın derslerinde izlediği yöntemler “divan edebiyatı”nı dar bakış açılarının esiri olmaktan kurtarıyor, bu alanda çalışmak isteyen genç akademisyen adaylarına keşfedilmemiş bir dünyanın beklemekte olduğunu gösteriyordu. Divan edebiyatının kültürün ve toplumun bir yansıması olduğu, bu sebeple farklı bakış açıları ile yeniden değerlendirilmesi gerektiğine olan inancı, öğrencilerinde hayat buldu. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde çalıştığı süreçte yönettiği tezlerle edebiyat bilimine yeni bakış açıları kazandırdı. Tezcan'ın seçilmiş ve gözden geçirilmiş çalışmalarından oluşan *Divan Edebiyatına Yeniden Bakış* kitabı bu sebeplerle adını sonuna kadar hak ediyor. 2016 yılı Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü almış olması da çalışmalarının değerini ve önemini kanıtlar nitelikte.

Divan Edebiyatına Yeniden Bakış, on altı makaleden oluşmaktadır. Bu makalelerden ikisi “kitap değerlendirmesi” formatındadır ancak her ikisi de “klasik” bir kitap değerlendirmesinden daha fazlasını sunmaktadır. “Osmanlı-Türk Edebiyatını Yeniden Anlamak ya da Taşları Yerine Oturtmak: Halil İncalcık'ın *Has-bağçede 'ayş u tarab: Nedîmler Şâirler Mutribler* Kitabı Üzerine” adlı incelemesinde Tezcan, İncalcık'ın çalışmasını kendi birikimi ile harmanlayarak onun değerlendirmelerinin önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Diğer değerlendirme yazısı ise Türk edebiyatı tarihinin en önemli bilim insanlarından olan

* Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, n.pinarcelik@hotmail.com

Fuad Köprülü'nün *Türk Edebiyatı Tarihi* hakkındadır. Bu değerlendirmesinde Tezcan, Köprülü'nün *Türk Edebiyatı Tarihi*'ni, E. J. W. Gibb'in altı ciltlik *Osmanlı Şiir Tarihi* adlı çalışması ile karşılaştırmalı olarak inceler ve şöyle der: "Köprülü'nün edebiyat tarihinin içeriğine bakılınca aslında onun, Gibb'in altı ciltlik *Osmanlı Şiir Tarihi* gibi kapsamlı bir edebiyat yazmak istediği anlaşılmaktadır" (s.306). Tezcan'ın kitaptaki son çalışması ise klasik Türk edebiyatı çalışmalarından daha farklı bir alanda, ünlü Alman yazar Johann Wolfgang von Goethe hakkındadır. "Aydınlanma Çağında Bir Kadenci: Johann Wolfgang von Goethe" adlı bu yazısında Tezcan, Goethe için şöyle der: "Din eleştirisinin merkezde olduğu, fakat dine ve Hristiyan din adamlarına karşı ağır eleştirilerin doğrudan doğruya değil de dolaylı yoldan, yani İslam üzerinden yöneltildiği bir dönemde Goethe, dinleri reddeden bir aydın olmaz. Aksine başka dinlerin de varlığını kabul etme, onları anlama hoşgörüsüyle İslam üzerinde düşünmeye, bu dinin ilkelerini yorumlamaya yönelir" (s.371).

Tezcan'ın kitaptaki diğer yazıları klasik Türk edebiyatı üzerine yaptığı tespitler, sorgulamalar ve bu edebiyatın sorunsalları üzerinedir. Tezcan, "Osmanlı-Türk Edebiyatında Aşk Mesnevilerini Şövalye Aşkı Bağlamında Okumak" adlı ilk yazısında, aşk mesnevilerine farklı bir yorum getirir ve şöyle der: "Doğu edebiyatlarındaki 'şehzade aşkı hikâyeleri', Batı'daki 'saray aşkı' (amour courtois/courtly love/Minnelyrik) ve 12. yüzyılda Fransa'da 'rafine aşk' (la fine amour) diye adlandırılan aşk modeli ile paralellik göstermektedir. Batı edebiyatlarında 'şövalye aşkı romanları' (chevalier romance/Ritterroman/chivalric romance) olarak bilinen bu modelin aslında kaynağını Doğu romanslarından yani Arap edebiyatından aldığı konusunda araştırmacılar birleşir" (s.15). Tezcan diğer yazılarında da "mesnevi" türü üzerine yoğunlaşır. Özellikle "Sebeb-i Teliflere Göre Mesnevi Edebiyatının Tarihsel Dönüşümü" adlı çalışması mesnevi türünün tarihsel gelişimini "yeniden" yorumlamak açısından çok önemlidir. Tezcan, şairin eserini yazma sebebini anlattığı bu "sebeb-i telif" bölümlerinden örnekler verir, Nevîzâde Atâyî'nin hamsesinin "sebeb-i telif"leri için şöyle der: "Bu sebeb-i telif metinlerinin bütünlüklü okunması adeta Osmanlı aydınının Fars edebiyatı karşısında ortaya koyduğu tek imzalı bir edebiyat manifestosu olarak da yorumlanabilir" (s. 77).

Tezcan, "Câmî-i Rûm Olarak Lâmiî Çelebi: Anadolu'da Türk Edebiyatının Oluşumunda Hamiliğin Rolü" adlı yazısında ise Halil İncelik'in kısa başlığıyla *Şair ve Patron* kitabına atıfta bulunur ve şöyle der: "Bu bağlamda sanat hükümdarın devlet politikasından soyutlanamazdı. Yani patronaj, sanatın ve sanatçının salt maddi olarak korunmasının ötesinde devletin politikasının da göstergesiydi. Sarayın yani devletin en üst katmanının sanatın işleyişindeki bu rolü, sanatın yani edebiyatın, hükümdarların ilgisi ve devletin politikasıyla doğru orantılı bir tarihsel çizgi izlemesine de yol açmıştır" (s.154).

Nuran Tezcan'ın yazılarında ele aldığı konular ve bu konulara getirdiği farklı bakış açıları Osmanlı edebiyatı çalışmalarına yeni kapılar aralamaktadır. Tezcan, bu çalışmaları ile sadece Osmanlı edebiyatına hizmet etmekle kalmaz aynı zamanda kültür tarihi çalışmaları için de önemli bir yol açar.